

Kabelvågsaken- Metoderapport

Publisert i Lofotposten fra februar 2003. Saken er ikke avsluttet.

Skrevet av Anki Gerhardsen.

Lofotposten AS

8305 Svolvær

Tlf. 76 06 78 00

Introduksjon

Kabelvågsaken handler om seksuell utnyttelse av barn under 16 år, om forhold i et lite lokalsamfunn som har pågått over lengre tid, sannsynligvis i flere år, og om en rekke voksenpersoner, deriblant barnevern, helsevesen, skole og politi, som har kjent til situasjonen uten å gjøre markante forsøk på å stoppe aktiviteten. De yngste jentene var 13 år gamle da de kom inn i miljøet, mens mennene som benyttet seg av dem var fra midten av tyveårene og oppover. Fire av dem står i dag tiltalt for sedelighetsforbrytelser. Saken kommer sannsynligvis opp i Lofoten tingrett rundt påsketider. Som vedlegg følger mesteparten av det Kabelvågstoffet jeg har hatt på trykk i 2003. En del notiser har jeg imidlertid utelatt fordi de ikke er avgjørende for innsikt i måten saken har blitt dekket på.

Hvordan arbeidet kom i gang

Dette arbeidet begynte med et rykte. Via venner og bekjente hadde jeg i lengre tid hørt at den yngste ungdommen i Kabelvåg hadde fri adgang til fester hos voksne menn. Der skulle det være rikelig tilgang på så vel alkohol som mer illegale rusmidler. Jeg så for meg en alminnelig nyhetssak om ungdom og rus, og kontaktet et par tenåringer som jeg antok hadde en viss innsikt i stedets helgesysler. Vi avtalte å møtes på kafé senere samme dag, og de skulle ta med seg et par-tre venner og venninner. Vi møttes, men etter kort tid forstod jeg at dette dreide seg om forhold av en mer alvorlig karakter. På kafeen fikk jeg vite at festene i stor grad var forbeholdt jenter fra tretten til seksten år, og at det var voksne menn fra midten av tyveårene og opp til nærmere førti som inviterte. Fri tilgang på alkohol hørte med, og det gjorde også seksuell omgang med vertskapet. Flere av jentene rundt bordet mitt hadde selv deltatt i fullt mon, og fortalte samtidig at festene var godt kjent både blant yngre og mer voksen ungdom. De sa også at "brukte" jenter ble kastet ut av miljøet etter en tid.

Jeg forberedte kildene mine på at dette kom til å bli førstesideoppslag i Lofotposten. Jeg garanterte at jeg ikke skulle koble deres personlige erfaringer inn i saken, men poengterte allikevel at det kom til å stå ord som "mindreårige", "sex" og "alkohol" i lokalavisen, og at de

måtte vurdere om de ville ha navn og bilde på trykk. Den yngste var da 15 år. Den eldste 18. Et par av dem ville være anonyme. Resten stilte opp.

Tilbake på kontoret ringte jeg leder for barnevernstjenesten i Vågan kommune, Inger Rasmussen. Jeg ville vite om hun hadde kjennskap til forholdene i Kabelvåg, og dermed også kvalitetssikre opplysningene jentene kom med. Rasmussen kjente meget godt til historien. Barnevernet hadde hatt flere fortvilte foreldrepar på besøk, og Rasmussen kunne fortelle om pornofilmer, om seksuelle seanser mellom svært unge jentene og voksne menn, om jenter som hadde sex med hverandre mens mennene så på, og om et problem som hadde versert over lengre tid på det lille tettstedet.

Vi trykket intervjuet fra kafeen, og hadde barnevernet med som en undersak Saken stod på trykk lørdag 22. februar 2003.

Problemstilling i startgropen og endringer underveis Uvesenet i Kabelvåg var altså utgangspunktet for arbeidet. Et kort øyeblikk handlet det om rusproblematikk blant unge, så ble det den makabre koblingen mellom barn og voksne, men etter hvert handlet det i større og større og grad om å finne ut hvem som hadde kjennskap til forholdene, og hva de hadde benyttet den kunnskapen til.

Jentenes historie var utvilsomt en sak i seg selv, men etterhvert som dagene gikk, fikk jeg kontakt med folk som kunne fortelle at de også visste mye:

En kvinne ringte og fortalte om en far som hadde anmeldt voldtekt mot sin da tretten år gamle datter. Gjerningsmannen var en fra festmiljøet i Kabelvåg. Saken ble henlagt. Mannen sa seg villig til et intervju. Jeg ble oppringt, eller tok selv kontakt med mødre og nabokoner som fortalte anonymt i avisen at de hadde varslet både skole og politi om de suspekterte festene, men ingen av dem hadde inntrykk av at meldingene ble fulgt opp. Politiet hevdet i avisen at de visste at ungdommen ble skjenket i en del miljøer i Kabelvåg, men at det foregikk seksuell utnyttelse, hadde de aldri fått vite.

Videre kontakt med barnevernet avslørte at de også hadde kontaktet politiet, men da for å drøfte saken i anonym form. Politisjefen viste til sine journaler der det ikke stod noe om problematikken.

Jeg var kommet til et punkt i arbeidet der det gjaldt å lete oppover i systemet, både i forholdet til barnevernets håndtering og forholdene ved politistasjonen i Svolve. Samtidig brukte jeg mye tid på å holde kontakten med folk i Kabelvåg varm, og samtidig utvide kildenettverket.

Organisering, kildebruk, problemer

Kabelvågsaken vakte sterke følelser hos folk, og det kunne jeg merke på telefonen. Noen skulle tipse om sitt kjennskap til

saken, noen skulle fortelle mer eller mindre lignende historier og en del av jobben bestod i å sortere oppringningene i to bunker; interessante og uinteressante. Jeg jobbet hele tiden alene, men hadde daglige drøftinger med både redaktør og redaksjonssjef. Det var tidvis problemfylt å velge innfallsvinkler, både fordi alt måtte skje før VG, NRK, P4 eller Tv2 fikk den samme ideen, og fordi saken etter hvert ble så omfattende. Jeg jobbet dels etter dagens innspill og dels etter nøye gjennomtenkte problemstillinger:

Hvordan kunne det ha seg at barnevernet holdt så graverende opplysninger for seg selv? Hvordan kunne politiet i et lite samfunn som vårt være så uvitende om hva som foregikk? (En av de fornærmede i saken er i nær slekt med en politibetjent.) Hva mente politimesteren i Midtre Hålogaland politidistrikt? Helsesøster hadde fast kontordag på ungdomsskolen. Hva visste hun, og hvorfor hadde heller ikke hun gått til politiet? Finnes det regler for hvordan taushetsbelagte opplysninger skal håndteres når saken er av en slik alvorlighetskarakter? Barnevernet fikk fortelle om sine prioriteringer og beslutninger i avisen. Det fikk også helsesøster, skole og politi og forskjellige instanser i fylket. Det var viktig å skynde seg langsomt for å unngå lettbeinte konklusjoner og syndebukksyndromet.

Mediepresset overfor ungdommene som åpnet saken var enormt på denne tiden, og flere av dem ville ikke lenger snakke med journalister. Jeg var et heldig unntak, sannsynligvis fordi vi fikk etablert et tillitsforhold i rolige omgivelser, og før det brakket løs i riksmidlene.

Jeg hadde daglig kontakt med flere av dem, ofte bare for å høre hvordan de hadde det, og etter en knapp uke brukte jeg halvannen side på å formidle en av jentenes historier i anonym form. Moren ble også intervjuet. Etter oppslagene i avisen hadde jenta omsider tatt mot til seg, og fortalt moren hva hun hadde vært utsatt for. Selvmordstanker og følelsen av å ha kastet seg bort hadde plaget jenta i flere år.

Det var greit å snakke med henne. Hun hadde jeg opparbeidet et tillitsforhold til, men det var vanskelig å ringe moren. Følelsen av å grafse var påtrengende, og jeg skrev ordrett ned de innledende setningene før jeg ringte. Moren tok vel i mot meg, og saken kom på trykk. Samtidig mottok politiet den første anmeldelsen, og etter få dager hadde seks forskjellige jenter begjært seks menn straffedømt.

Etter å ha diskutert for og imot med redaktøren, forsøkte jeg også å komme i kontakt med noen av de mistenkte mennene. Kommunikasjonen foregikk via sms. Jeg ønsket å balansere stoffet, men det var ingen positiv respons å hente. Bare en av dem svarte, og han avslo intervju.

Seinere har jeg hatt kontakt med en annen av mennene. Han har sagt seg villig til å møte meg, men vi har ikke klart å få laget en konkret avtale ennå. Også han har jeg kontaktet via sms. Det var for å få anledning til å presentere intensjonene

mine uten at mannen skulle føle seg invadert og overrumplet, og samtidig gi han mulighet til å tenke seg om i fred og ro.

Utover høsten 2003 brukte jeg dessuten mye tid på å følge opp kommunens løfter om et bedre samfunn i Kabelvåg. Jeg har snakket mye med ungdommer som jobber for ungdomsklubb, foreldre som har brukt utrolig mye av fritiden på å tenke ut løsninger, og politikere/administrasjon for å se hvordan de prioriterer pengebruken når det kommer til valgets kvaler, og rikspresen ikke lenger sirkler rundt i korridorene.

Tidsbruk

Per dags dato står fire menn tiltalt i Kabelvågsaken. De viktigste og mest avslørende artiklene kom på trykk i løpet av ganske nøyaktig én uke i slutten av februar 2003. Det var en voldsomt hektisk periode. Jeg jobbet flere timer overtid bortimot hver eneste dag, og drømte om saken om nettene. Situasjonen i Kabelvåg tok mesteparten av dagen, men som journalist i en underbemannet lokalavis måtte jeg også skrive om andre ting. Jeg var på konsert med Lynni Trekreem, blant annet...

Arbeidet med saken har ellers i stor grad pågått innenfor ordinær arbeidstid.

Tanker mot slutten

Å jobbe med Kabelvågsaken har vært en komplisert affære. Sex, unge jenter, og rus er ord som også hører hjemme i sosialpornografien, og var det noe jeg var redd for, så var det at det hele skulle ende der. Etter den første artikkelen rykket Kabelvåg Innbyggerforening ut for å forsvare sin hjemplass, og det gjorde de ved å presentere et leserbrev der Lofotpostens oppslag og intensjoner ble trukket betydelig i tvil. Dagbladet fikk like etterpå en sexolog til å forklare hvorfor menn i Nord-Norge var så kåte på barn, etterfulgt av en side 3 kommentar som holdt samme utgangspunkt. Det ga meg en gylden sjanse til å skrive en egen kommentar for å markere hva jeg oppfattet som viktig i beretningene om Kabelvågs mørke rom.

De mange lokale aktørene som kunne bekrefte de første historiene, og fokuset på de voksnes ansvar gjorde det mulig å holde et visst nivå på saken på videre, og det bør være avgjørende i liknende tilfeller.

Jeg fikk også på nært hold se hva mediepress gjør med uvante aktører. Jentene i Kabelvåg ante ingenting om hvilket oppstuss de satte i sving da de fortalte hva de visste, og de som ikke visste å begrense velvilligheten en liten smule, fikk kjørt seg. En av jentene ga intervjuer i ett sett, og fortalte svært

åpenhjertig om egne erfaringer. Jeg snakket også med henne, men anonymiserte henne fullstendig i avisen. Ingen skulle være i stand til å kjenne henne igjen, verken gjennom bilde eller tekst. Hun var imidlertid ganske lett gjenkjennelig på fjernsynet noen kvelder seinere; med stemmen sin, den karakteristiske kåpa si, og det halvlage, lyse håret rundt et lett sladda ansikt.

Etter at hverdagen kom tilbake, og refleksjonene strømmet på, brøt hun sammen. Jeg tror ikke det er mange i Kabelvåg som ikke kan navnet hennes.

I ettertid har hun hatt store psykiske problemer, og moren har bedt meg om aldri å relatere henne til Kabelvågsaken mer.

I løpet av de nærmeste dagene skal Lofoten tingrett beramme rettssaken mot fire menn fra Kabelvåg. Det skal blir svært interessant å se hvordan det ender.

Kanskje vil rettssaken på en eller annen måte berøre politiet, skolen, helsestasjonen og barnevernets håndtering av saken også. Ingen av dem har fått en eneste formell ripe i lakken fra sine overordnede.

Svolvær- 25/1-2004

Anki Gerhardsen